

جنگید و حملات بزرگی علیه نیروهای آمریکایی و فرانسوی ترتیب داد. راه قدس از مکه می گذشت؛ جایی که سال ۱۹۸۷ راهپیمایی زائران ایرانی توسط مقام‌های سعودی سرکوب شد. در این درگیری نزدیک به ۴۰۰ نفر کشته‌شدند که بیش از ۲۰۰ نفر از آنها ایرانی بودند. اکبر هاشمی‌رفسنجانی، رئیس وقت مجلس ایران و یکی از نزدیک‌ترین افراد به [آیت‌الله] خمینی در واکنش به این واقعه خواستار «ریشه‌کن کردن حاکمان سعودی» و «خارج کردن ثروت عظیم و ارزشمندی که متعلق به جهان اسلام است از دستان جانپان» شد و البته سال‌ها بعد از جنگ ایران و عراق، راه قدس از یونیس آیرس می گذشت؛ جایی که مقام‌های آرژانتینی و بازرسان بین‌المللی ایران را متهم به برنامه‌ریزی برای بمب‌گذاری در سفارت اسرائیل در سال ۱۹۹۲ و یک مرکز فرهنگی یهودیان دو سال بعد کردند. ماه ژوئیه ۱۹۸۸ یک ناو جنگی آمریکایی، یک هواپیمای مسافربری ایران، پرواز شماره ۶۵۵ ایران‌ایر را بر فراز خلیج فارس سرنگون کرد و باعث کشته‌شدن همه ۲۹۰ ایرانی مسافر این هواپیمای شد. ایالات متحده آمریکا که می‌خواست توانمندی هوایی ایران را مهار کند، مدعی شد که این هواپیمای را به جای یک جنگنده اف-۱۴ نامکت اشتباه گرفته‌است. رونالد ریگان، رئیس‌جمهور آمریکا از این خطا اظهار تاسف کرد، اما حاضر به عذرخواهی نشد. پس از این‌ واقعه بود که رهبر ایران حاضر به پذیرش آتش‌بس تحت حمایت سازمان ملل شد. رهبر ایران این اقدام را به نوشیدن جام زهر تشبیه کرد. او یک سال بعد درگذشت و شاگردش [آیت‌الله] خامنه‌ای جانشین او شد. رهبر جدید ایران که به لحاظ سرسختی و زیرکی شناخته‌می‌شد در عین حال آدمی بسیار مضموم بود و نفرتش نسبت به آمریکا کاملاً ملموس است. نصر نقل می‌کند که رهبر ایران در یکی از جلسات شورای عالی امنیت ملی گفته‌است: «آمریکا مثل سنگ است. اگر عقب بشکند، به سمت شما خیز بر می‌دارد، اما اگر به سمت او خیز بردارید، خودش را جمع می‌کند و عقب‌نشینی می‌کند.» از تصمیم جیمی کارتر برای پذیرش شاه در خاک آمریکا (اقدامی که زمینه‌ساز تسخیر سفارت شد) تا سخنرانی سال ۲۰۲۲ جورج دبلیو بوش و قرار دادن ایران در محور شرارت تا خروج یک‌جانبه دونالد ترامپ از توافق هسته‌ای ایران در سال ۲۰۱۸ و اعمال صدها تحریم جدید، رهبر معظم ایران می‌تواند شواهد متعددی برای باورش به این موضوع بیاورد که ایالات متحده آمریکا قصد دارد نظام حاکم بر ایران را عوض کند.

▼ هزار توی سلیمانی

در سال‌های نخست قرن بیست‌ویکم، دوزنمای صلح و سرازیر شدن سرمایه‌های آمریکایی به اقتصاد ایران، برخی از سیاستمداران عملگراتر ایران را به خود جلب کرد. از جمله رفسنجانی که در دهه ۱۹۹۰ رئیس‌جمهور

رزمنده خار جی وابسته به سپاه پاسداران را به سوریه فرستاد تا در کنار نظام بشار اسد با شورشیانی که می‌خواستند او را از کار برکنار کنند، مبارزه کنند. در بخش بزرگی از دهه دوم قرن بیست‌ویکم این عملیات تحت فرماندهی فردی صورت می‌گرفت که به نماد راهبرد دفاع از جلو تبدیل شد: ژنرال ایرانی قاسم سلیمانی. سلیمانی در اوایل بیست‌سالگی در جریان جنگ ایران و عراق به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پیوست و عملیات خرابکارانه در خاک عراق انجام داد. او به سرعت در سلسله مراتب رشد کرد و فرمانده نیروی قدس سپاه شد که در واقع کلیه عملیات فرامرزی سپاه را بر عهده داشت. او در عین حال یک ایدئولوگ غیرمنعطف بود. بعد از حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر، او به ایالات متحده آمریکا اطلاعاتی داد که به سرنگونی دشمن مشترک ایران و آمریکا در افغانستان یعنی طالبان کمک کرد. اما سلیمانی اساساً هیچ توهمی در مورد «معامله بزرگ» نداشت. او روابط ایران و آمریکا را به روابط «گرم و گوسفند» تشبیه می‌کرد. وقتی قرار شد که نظامیان ایران در سوریه مداخله کنند، او چندان تحت تأثیر کیفیت نیروهای سوریه قرار نگرفت. بر اساس گزارش نیویورکر در مورد سلیمانی که در سال ۲۰۱۳ منتشر شد، او به یکی از سیاستمداران عراقی گفته بود: «ارتش سوریه به درد نخور است... فقط کافی است یک تیپ بسیجی به من بدهید تا کل کشور را تصرف کنم.» در هر صورت دستاوردهای سلیمانی بسیار مهم بود. سال ۲۰۱۵ او شخصاً توانست هم ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه و هم سیدحسین نصرالله رهبر حزب‌الله لبنان را قانع کند که در منازعه سوریه دخالت کنند و به این ترتیب اجازه داد که نظام بشار اسد برای نزدیک به یک دهه دوام بیاورد. همان سال او توانست با همکاری نیروهای عراقی و سپاه پاسداران شهر کلیدی تکریت را از اشغال داعش خارج کند. او بی‌پروایی یک گلا دیاتور، مکر یک جاسوس و حکمرانی یک فرمانده را با هم ترکیب کرد. یک مقام بلندپایه پیشین عراقی او را «یک استراتژیست زیرک و به شکل ترسناکی باهوش» توصیف می‌کند. در میان نقل قول‌های متعدد روشنگری که نصر در کتاب آورده است، جایی می‌نویسد که سلیمانی یک بار به رهبر ایران گفت: «ما قرصی را در دهان اسد گذاشتیم، اما به محض اینکه روی مان را برگردانیم، او قرص را تف خواهد کرد.»

برای حفظ روحیه جنگ ایران و عراق، جمهوری اسلامی موزه‌های «دفاع مقدس» را در سراسر کشور تاسیس کرده‌است که از طریق آنها ارزش‌های غیرت و از خودگذشتگی را که بن‌مایه فیلم‌ها، بازی‌های کامپیوتری و موسیقی عامه‌پسند آن دوره بود، ترویج کند. نزدیک به ۶۰ درصد از جمعیت ایران که زیر ۳۰ سال سن دارند، هیچ خاطره زنده‌ای از دوران نبرد ندارند. بسیاری از آنها با تصویر انزوای اقتصادی و از بین رفتن چشم‌انداز آینده در داخل مواجه شده‌اند و با این واقعیت که نظام حاکم میلیاردها دلار پول را هزینه «محور مقاومت» می‌کند، ناخرسند می‌شوند. محور مقاومت عبارتی است که به شبکه نیروهای نیابتی و شرکای ایران در منطقه اطلاق می‌شود. هر بار که در داخل ایران ناآرامی رخ می‌دهد، برای مثال همین اواخر پس از مرگ مهسا امینی، دختر جوان ایرانی در بازداشت پلیس در سال ۲۰۲۲، معترضان از مداخلات ایران در خارج از مرزها انتقاد می‌کنند.

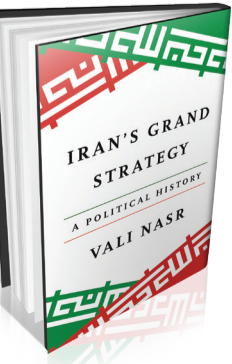
▼ گره هسته‌ای

در پی خطاهای اخیر ایران و ضربات سنگینی که اسرائیل به جایگاه منطقه‌ای ایران وارد کرده‌است، وسوسه‌انگیز به نظر می‌رسد که بگویم ترور سلیمانی در سال ۲۰۲۰ توسط یک پهباد آمریکایی یک آسیب جدی بود که به ایران وارد شد. ترامپ فرمان این ترور را در ماه‌های آخر ریاست‌جمهوری‌اش صادر کرد. اگر سلیمانی زنده بود و می‌توانست بر روند وقایع اثرگذاری کند، بعید بود که حزب‌الله لبنان بعد از ۷ اکتبر ۲۰۲۲ علیه اسرائیل اقدام نظامی کند؛ اقدامی که منجر به تصمیم اسرائیل برای تلافی شد و هزینه آن جان حسن نصرالله و تعداد زیادی از فرماندهان بلندپایه حزب‌الله و البته بسته شدن مسیر رسیدن تسلیحات و پول ایران به این گروه بود. اگر سلیمانی زنده بود، شاید ایران به این سادگی اجازه سقوط بشار اسد را در ماه دسامبر نمی‌داد. یک فرمانده ارشد سپاه پاسداران می‌گوید: «سوریه کلید منطقه است، آنچه ما در سوریه از دست بدهیم، بیشتر از آن چیزی است که در عراق، لبنان و یمن از دست می‌دهیم.» نصر استدلال می‌کند که هیچ راه سراسرستی برای ایران وجود ندارد که بتواند از ضرباتی که خورده‌است، راحت بازگردد. نصر می‌نویسد: «امروز حتی اگر ایران انتخاب کند که راهبرد دفاع از جلو را کنار بگذارد، باز هم اجرای این تصمیم ساده نیست.» پرونده هسته‌ای باعث می‌شود که جایگاه ایران شکننده‌تر هم بشود؛ به‌خصوص که حالا باید با ترامپ در کاخ سفید مواجه شود. برخلاف دوران جنگ ایران و عراق که کادر رهبری ایران جوان بود، امروز حاکمیت ایران روزبه‌روز سالخورده‌تر می‌شود و جمعیت جوان بیش از پیش از رهبری روحانیان ناراضی‌تر می‌شود، اما اینها به معنای پایان کار نیست. در برابر همه‌شکنندگی و فرسودگی جمهوری اسلامی و آمادگی میلیون‌ها معترض برای اعلام مخالفت با آن، همچنان مردم ایران به شدت نسبت به حاکم محافظت از کشورشان علاقه‌مند هستند و حمله خارجی آنها را با هم متحدتر خواهد کرد.

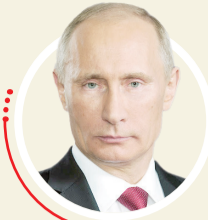
ترجمه: شهاب شهسواری

ولی نصر در کتاب «استراتژی کلان سیاسی» تلاش می‌کند مخاطب را با نحوه حکمرانی بین‌المللی در چندین دهه گذشته آشنا کند که باعث شد ایران موضع مخاطره‌آمیز کنونی‌اش را اتخاذ کند

دیپلمات‌ها

میانجی‌گری مسکو بین تهران و واشنگتن

بلومبرگ نوشت: به گفته منابع مطلع، روسیه موافقت کرده است که به دولت رئیس‌جمهور دونالد ترامپ در برقراری ارتباط با ایران در موضوعاتی از جمله برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی و حمایت آن از نیروهای ضدآمریکایی منطقه‌ای کمک کند. ترامپ این درخواست را مستقیماً در یک تماس تلفنی در ماه فوریه به رئیس‌جمهور ولادیمیر پوتین منتقل کرد و مقامات ارشد دولت اوتیز چند روز بعد در مذاکراتی در عربستان سعودی این موضوع را با همتایان روسی خود مطرح کردند. منابع آگاه در مسکو که به دلیل حساسیت موضوع خواستند نامشان فاش شود، این اطلاعات را ارائه داده‌اند. مقامات کاخ سفید بلافاصله به درخواست اظهارنظر پاسخ ندادند. روسیه و ایران نیز به‌طور علنی این درخواست را تأیید یا تکذیب نکرده‌اند. دیمیتری پسکوف، سخنگوی کرملین، در پاسخ به سوالات ارسال‌شده توسط بلومبرگ گفت: «روسیه معتقد است که ایالات متحده و ایران باید تمامی مشکلات را از طریق مذاکرات حل کنند» و مسکو «آماده است هر کاری که در توان دارد برای دستیابی به این هدف انجام دهد.» از سوی دیگر سایت تلگراف شب گذشته گزارش داد، ایران در حال بررسی درخواست ولادیمیر پوتین برای آغاز مذاکرات مستقیم با دونالد ترامپ است. یک مقام ارشد ایرانی فاش کرد که کرملین با شورای عالی امنیت ملی جمهوری اسلامی تماس گرفته است تا مذاکرات مستقیم بین این دو دشمن دیرینه را تسهیل کند. روسیه روز سه‌شنبه تأیید کرد که با کمک به تسهیل گفت‌وگوها بین آمریکا و ایران، از جمله در مورد برنامه هسته‌ای تهران و حمایت آن از نیروهای نیابتی منطقه‌ای ضدآمریکایی، موافقت کرده است. با این حال، مقامات ایرانی تمایلی به پذیرش این پیشنهاد ندارند، زیرا تندروها پس از مشاجره بین ترامپ و ولودیمیر زلنسکی در هفته گذشته در کاخ سفید، به طور فزاینده‌ای با این گفت‌وگوها مخالف شده‌اند. یک مقام ایرانی از تهران به تلگراف گفت: «مقامات کرملین با شورای عالی امنیت ملی تماس گرفتند و گفتند پوتین می‌خواهد میانجیگری کند و آماده است تا مذاکرات مستقیم بین ایران و آمریکا را تسهیل کند. آنها گفتند ترامپ می‌خواهد صحبت کند و آن به جنگ ترجیح می‌دهد، اما در اینجا، پس از اتفاقی که هفته گذشته در کاخ سفید افتاد، ایهام بزرگی در مورد آن وجود دارد.»

هشدار ولایتی به آنکارا

علی اکبر ولایتی، مشاور رهبری در امور بین‌الملل در خصوص صحبت‌های اخیر وزیر خارجه ترکیه تأکید کرد: «جمهوری اسلامی ایران اجازه نخواهد داد هیچ کشوری با سخنان سنجیده، روابط تاریخی و عمیق منطقه‌ای را خدشه‌دار کند. ایران همواره سیاستی بر مبنای احترام متقابل و عدم دخالت در امور داخلی دیگر کشورها داشته است. از این رو، انتظار می‌رود مقامات ترکیه نیز در سخنان خود جانب ادب دیپلماتیک را رعایت کرده و از تکرار ادعاهای بی‌اساس پرهیز کنند. ایران، کشوری مقتدر با تمدنی دیرینه که همواره برای امنیت و همکاری‌های منطقه‌ای تلاش کرده است. برخی مقامات ترکیه باید بدانند که تکرار ادعاهای غیرواقعی و مداخله‌جویانه، هیچ کمکی به روابط دوجانبه نخواهد کرد.» وی افزود: «باید به ترکیه هشدار داد که اگر برخی در ترکیه تصور می‌کنند که با تکرار مواضع نادرست و تحت تأثیر القانات بیگانگان می‌توانند جایگاه ایران را در منطقه تضعیف کنند، سخت در اشتباهند. تاریخ ثابت کرده که ایران همواره بر اصول خود پایبند بوده و در برابر هرگونه بی‌احترامی، پاسخی درخور خواهد داد. مناسبات ایران و ترکیه بر پایه همسایگی و منافع مشترک بنا شده و انتظار می‌رود مقامات ترکیه از اظهاراتی که می‌تواند این روابط را تحت‌الشعاع قرار دهد، خودداری کنند. جمهوری اسلامی ایران اهل تعامل و گفت‌وگوست اما هرگز در برابر گزافه‌گویی‌ها سکوت نخواهد کرد.»